Opłata pocztowa opłacona ryczałtem

Ročník II. Ve Varšavě a v Lucku, dne 15. května 1929. Číslo 9.

BUDITEL

ORGÁN ČECHOSLOVÁKŮ V POLSKU.

VYCHÁZÍ 1. a 15. KAŽDÉHO MĚSÍCE.

Redakce a administrace pro Volyň: Łuck, Jagiellońska 16.

Administrace pro ostatní Polsko a zahraničí: Warszawa, Mazowiecka 11.

J. Papoušek:

M. R. ŠTEFÁNIK.

(21. července 1880 — 4. května 1919.)

Dne 4. května oslavilo Československo 10. výročí tragické smrti M R. Štefánika.

Při československém boji za svobodu jednu z nejdůležitějších úloh hrála otázka spolupráce Čechů a Slováků, neboť jeho cílem bylo sjednotiti oba tyto kmeny v jednotný, samostatný československý stát. Vskutku také jak Češi, tak i Slováci od začátku války postupovali jednotně. Pokud pak byli mezi některými slovenskými skupinami názory odlišné, byly způsobeny spíše těžkým postavením Slováků pod maďarským režimem. Obraceli totiž zraky k Rusku v naději, že ohromná východní říše, uvědomujíc si svou rasovou spřízněnost se Slováky připojí je k Rusku a ulehčí tak jejich osud. Mezi Slováky převládal zřejmě směr, který chápal nutnost spolupráce a spojení s Čechy a hájil jich, přes to, že v byrokratických kruzích samého Ruska myšlenka připojení Slovenska k Rusku byla přijímána v prvních létech války sympaticky, i přes to, že se někteří úředníci ruského ministerstva zahraničních věcí vyslovovali pro uskutečnění tohoto spojení. Vydatnou podporou směru, zastávajícího sjednocení Čech a Slovenska, byli kromě většiny Slováků, žijících pod maďarským útlakem, zejména Slováci, žijící ve Spojených Státech severoamerických, kteří také pracovali s českými organisacemi pro společný cíl a jejichž vůdcové (Mamatey a Daxner) hned v roce 1915 podepsali provolání českého zahraničního komitétu o rozhodném boji proti Habsburkům a pro samostatný československý stát. Od léta r. 1916 tato spolupráce byla dokumentována i tím, že do Londýna k prof. Masarykovi byl Slovenskou ligou vyslán jako spolupracovník Štěpán Osuský (nynější čs. vyslanec v Paříži). Do Ruska pak toutéž ústřední organisací amer. Slováků byl poslán Gustav Košík, aby navázal užší spojení s českými a slovenskými organisacemi v Rusku. V téže době (dne 29. srpna 1916) v t. zv. kijovskem zápisu o zásadách čsl. akce byla přesně formulována zásada jednotného čsl. národa, bojujícího za samostatný československý stát. Ideovým tvůrcem tohoto významného dokumentu byl rovněž Slovák, M. R. Štefánik, jenž také podpisem tohoto aktu představil se mezinárodní veřejnosti jako člen ústřední čsl. revoluční organisace, Národní rady českých zemí.

M. Štefánik, sjednávaje kijevský zápis, byl již československé veřejnosti dostatečně znám. Vědělo se, že již před válkou vynikl při vědeckých výzkumech astronomických, které konal na Mont Blancu, v Africe, v Turkestanu a na Tahiti. Vědělo se však také, že hned od počátku války vykonal slušný kus práca jak pro Spojence, tak i československou věc. Jako francouzský občan (přijal francouzské občanství krátce před válkou) považoval za svou povinnost, aby ihned po vypovězení války vstoupil jako dobrovolník — letec do francouzské armády. Zúčastnil se bojů na západní frontě a v r. 1915 v Srbsku při ústupu srbské armády. Získal si hned v prvních létech sympatie mnoha vynikajících činitelů vojenských, navázal také četné styky společenské a politické.

Jeho oddaná láska k národu a jeho schopnosti neušly pozornosti vůdce české revoluční organisace, Masaryka. Masaryk ostatně Štefánika znal již před válkou a o činnosti Štefánikově za války byl informován drem Benešem, jenž se se Štefánikem setkal koncem roku 1915. Od té doby začíná nejužší součinnost mezi Masarykem, Benešem a Štefánikem, při níž ze Štefánika — letce stává se postupně z prvu prakticky a po-

tom i formálně člen českého zahraničního komitétu, zvaného Národní radou, v jehož čele byl Masaryk a jenž se souhlasem význačných českých politiků vedl zahraniční akci. Methoda politické práce Štefánikovy odlišovala se poněkud od methody Masarykovy a Benešovy; hlavhlavně tím, že své působení omezoval ponejvíce na styky osobní, jejichž kruh stále rozšiřoval. Ačkoliv nepracoval pérem ani přednáškami, přece jen i touto methodou vydatně československé věci prospěl. Zejména se mu podařilo připraviti v únoru r. 1916 návštěvu T. G. Masaryka u Brianda, jejíž výsledek měl na další vývoj československého hnutí nemalý vliv. Briandovo ujištění o sympatiích pro československou věc bylo totiž konkrétní pobídkou k tomu, aby Národní rada o něco později zahájila s fransouzskými úředními činiteli jednání o samostatnou čsl. armádu, která by byla vytvořena ze zajatých Čechů a Slováků, nalézajících se v Rusku a přihlašujících se dobrovolně k boji proti Rakousku-Uhersku. Úkol, projednati tuto otázku s ruskými úřady, připadl Štefánikovi, jemuž takév elký hlavní stan francouzský dal v létě r. 1916 pověření, aby o věci jednal jménem Francie, za pomoci a v dohodě s gen. Janinem, šefem misse u stanu nejvyššího velitele v Rusku.

Mise Štefánikova neměla však úspěchu. Narazil v Rusku na nepřízeň byrokracie, která za germanofilského režimu Stürmerova neváhala mařiti věc, ačkoliv sám car a náčelník štábu nejvyššího velitele, generál Alexějev při rozmluvě s gen. Janinem i Štefánikem vyslovili zásadní souhlas s převozem čs. dobrovolníků do Francie. Nicméně Štefánikova činnost v Rusku nebyla la bez podstatného významu. Přijel totiž ve chvíli, kdy petrohradská byrokracie, spatřující v Masarykovi a Benešovi osobnosti západnicky orientované, ze všech sil se snažila nejen oslabiti jejich autoritu u zajatých Čechů a Slováků v Rusku, ale i organisačně je odloučiti vytvořením zvláštní Národní rady, poslušné pokynů a přání ruského ministerstva vnitra a ministerstva zahraničních věcí. Příjezd Štefánikův do Ruska měl proto podstatný význam tím, že mravně podepřel všecky, kdož se nechtěli vzdáti správné zásady, že při boji za samostatnost národa je jednota nejvyšším zákonem.

Za takových okolností bylo lhostelné, že Štefánik, aby svou přítomností nedráždil petrohradskou byrokracii, odejel na podzim r. 1916 na tři měsíce do Rumunska, kde organisoval dobrovolnický oddíl z Čechů a Slováků pro týž účel, pro který přijel do Ruska. Rozhodující bylo, že v kritické chvíli, kdy útok ruské byrokracie proti Masarykovi a proti pařížské Národní radě byl veden nejprudčeji, vrátil se do Petrohradu a rozhodným vystoupením zabránil desorganisaci v československých řadách. Ruská revoluce znemožnila další byrokratické intriky v tom směru a Štefánik několik dní poté, po rozmluvě s ministrem zahraničních věcí Miljukovem, mohl se vraceti na západ s vědomím, že vykonal dílo, které pro budoucnost mělo cenu nemalou, byť se mu nepodařilo provésti úkol, pro který do Ruska přijel.

Ještě za svého pobytu v Rusku — ve chvíli, kdy selhával plán získati od Ruska dobrovolníky pro budoucí československou armádu, Štefánik při rozmluvách s gen. Janinem zabýval se novým plánem, získati tyto dobrovolníky eventuálně v Americe. Chystal se zajeti do Spojených států a zkoumati situaci. Po jeho návratu na západ stal se tento jeho plán vstupem Spojených států do války aktuálním. Dříve však, než byly vyřízeny potřebné formality a zkoncováno jednání s francouzskými úřady, zajel znova do Italie, (po prvé byl v Italii při návratu ze Srbska do Francie, po druhé v březnu r. 1916), aby zjistil, zda by nebylo možno lecčeho dosíci politicky i vojensky u Italie. Mohl se odtud vraceti do Paříže již s nadějí, že plán organisovati dobrovolnické oddíly i v Italii, bude lze po nějakém čase uskutečniti.

Po návratu z Italie pilně již připravoval svou cestu do Spojených států, protože jednání o armádě značně pokročilo červnovým ujednáním mezi Masarykem a A. Thomasem o převozu dobrovolníků Čechů a Slováků do Francie (schváleným rrskými úřady) a zatímní dohodou o vytvoření této armády, kterou dne 17. srpna 1917 podepsal Dr. Beneš. Štefánik odejel do Spojených států s misí Franklin-Bouillonovou a podařilo se mu zorganisovati oddíl asi 2.000 dobrovolníků. Jinak však selhaly naděje, kladené na dobrovolníky ze Spojených států. Ohromná většina Čechů a Slováků, kteří nebyli americkými občany a nebyli tudíž povoláni do zbraně hned po vyhlášení války Spojenými státy, vstoupili totiž do armády Spojených států dobrovolně, protože zatím neměli možnosti vstoupiti do zvláštní československé armády. Štefánik dosáhl, čeho se ve Spojených státech dosíci dalo a obrátil svoji pozornost opět na Italii. Po zájezdu Dra Beneše do Říma v r. 1917 rýsovaly se tam již konkrétní možnosti dosíci aspoň částečně toho, čeho bylo dosaženo ve Francii dekretem presidenta republiky Poincaré ze dne 19. prosince o usta-

vení autonomní československé armády. Při zájezdu do Italie v únoru r. 1918 dosáhl Štefánik od Orlanda slibu, i že Italie žádosti Nár. rady vyhoví a v dubnu projednal a 21. dubna spolupodepsal text smlouvy Národní rady s Italií. Smlouva umožňovala tvořiti autonomní československé jednoty v Italii a obsahovala již, jak o několik měsíců později — v říjnu 1928 prohlásil Orlando v italském parlamentě, uznání Národní rady za zatímní vládu československou. Štefánik konečně také sjednal dodatkové smlouvy o soudnictví v československém vojsku, zdůrazňující jeho autonomnost, a podepsal je v den, kdy Francie slavnostním způsobem uznala právo československého národa na samostatný stát.

Zatím Štefánikovu pozornost zaujalo opět Rusko, z něhož měl přijeti do Francie celý armádní československý sbor, prohlášený dne 7. února 1918 Masarykem za součást armády ve Francii. Při odjezdu armádního sboru do francie přes Sibíř došlo totiž ke konfliktu se sovětskou vládou, kterým tento armádní sbor byl na své cestě zadržen. Dříve, než se tomuto sboru podařilo okupovati po vyčerpávajících bojích celou Sibíř a zajistiti si tak volnou cestu do Vladivostoku (stalo se tak 31. srpna 1918), pronikavá vítězství oddílů tohoto armádního sboru nad sovětskými vojsky dala vznik myšlence a naději, že ve spojení s protisovětskými Rusy bude možno obnoviti východní frontu proti Německu. Tak se stalo, že téměř dva měsíce předtím, než se armádnímu sboru podařilo dosíci spojení s pluky, nalézajícími se ve východní Sibíři, velitelství armádního sboru se rozhodlo zahájiti útočnou akci proti sovětům v naději, že se mu dostane pomoci Spojenců.

Úspěchy armádního sboru, zejména okupace hlavních center Sibíře, přiměly po některém váhání spojence, aby využili této situace pro vytvoření základny k eventuálním akcím proti sovětskému Rusku, kde měla vzniknouti obnovená protiněmecká fronta. Proto po konečné okupaci celé Sibíře byl vyslán do Ruska jednak vrchní velitel československé armády, generál Janin, jednak generál Štefánik, jenž se zatím stal ministrem války v zatímní československé vládě, uznané Spojenci. Do Ruska přijel Štefánik v prosinci r. 1918. Úkol, který měl v úmyslu vyplniti, byl však nad jeho síly. Československé vojsko, které boji od měsíce května do října bylo úplně vyčerpáno a znechuceno vnitřními poměry ruskými, potřebovalo oddechu. Kromě toho sibířská Kolčakova vláda svým postupem vůči obyvatelstvu zjednala si již tolik nepřátel, že sotva bylo lze doufati v takovou konsolidaci která by umožnila jakoukoliv solidní akci. Štefánik prostudovav situaci, opustil svůj původní plán, probíti se s vojskem do vlasti, a vyslovil souhlas s tím, aby za daných poměrů československá armáda omezila se na úlohu strážce sibířské magistrály, ohrožované vždy více partisánskými oddíly.

Poslední prací Štefánikovou po návratu do Paříže bylo jednání o návrat československé armády ze Sibíře. Dne 4. května, vraceje se z Itálie letadlem, zřítil se na hranicích své vlasti při pokusu o přistání. Tragicky zahynul na rodné slovenské půdě, jejímuž osvobození a sjednocení v samostatný československý stát věnoval všechny své síly.

Z domova i ciziny

POLITICKÝ PŘEHLED.

První máj, který byl v Polsku a jmenovitě ve Varšavě očekáván se značným napětím, minul téměř v naprostém klidu a pořádku, což je překvapením tím radostnějším, že ještě loňského roku se o 1. máji na náměstí Teatrálném střílelo a že tento den vyžádal si řadu obětí na na životech i zraněných. I letošního prvního máje se krajně-levicové a protistátní živly chystaly k podobnému „vystoupení", ale tento úmysl byl zavčas bezpečnostními orgány překažen. Tábory i průvody měly normální průběh, což jen hlavnímu městu polskému jen ke cti.

Nová polská vláda jest odhodlána zachovat dosavadní vládní kurs a pravděpodobně se pokusí o spolupráci s parlamentem. Programu svého však nepublikovala a pravděpodobně ho ani v dohledné době publikovat nebude. Premiér Świtalski prohlásil, že takovéto deklarace by bylo potřeba toliko tehdy, kdyby se vláda chystala zahájit nový kurs v otázkách, které se dotýkají nejširších vrstev občanských. Této potřeby však nový premiér zatím nepociťuje. Není pochyby o tom, že starosti nové vlády jsou především povahy hospodářské a že nová vláda bude musit největší část svého úsilí vynaložit na to, aby zmírnila stávající hospodářskou krisi. Správce ministerstva financí Jgnacy Matuszewski prohlásil, že hlavní jeho starostí bude zachovat rozpočtovou rovnováhu, která by byla umožněna stálou a bdělou šetrností.

Odcházející premiér Bartel měl na své cestě do Italie rozhovor se zátupcem Ilustr. Kuriera Codziennégo, v němž se znovu vyslovil pro zacho-

vání parlamentu v Polsku. Prohlásil, že neví ještě, jaký poměr zaujme nová vláda k sejmu, ale současně poznamenal, že by nebylo lehkým ani potřebným a užitečným, odstranit sejm s povrchu polského života. Usilovat o nápravu polského zřízení nebo organismu nemůže býti rovnocenným s jeho zabíjením.

Na varšavském zámku bylo dne 21. dubna dekorováno 430 železničářů a poštovních zaměstnanců křížem zásluhý. President pronesl při této příležitosti řeč, v níž nazval maršálka Pilsudského velikým vůdcem národa a prohlásil, že dnešní stav věcí, kdy je možno koordinovat a spojovat všecky pro stát užitečné snahy se jménem Pilsudského, jest dalekosáhlým úspěchem v polském rozvoji. President také prohlásil, že na vůdčí místa ve státě mají přístup lidé, kteří rychlým tempem nabývají zkušeností ve spravování státu v nejširším slova významu, kteří se stále méně tříští ve směrech své práce a usilují stále více o její zharmonisování a o to, aby byla uvedena na dráhu, vytčenou velikým vůdcem Pilsudským. Tato slova byla pak označována za důkaz, že mezi směrodatnými činiteli státními není žádných rozporů, o kterých v posledních dnech oposiční tisk mluvil.

Značnou pozornost vyvolala v Polsku otázka válečných náhrad, která jest předmětem jednání v Paříži. 18. dubna odevzdal komisi odborných znalců německý delegát dr. Schacht pamětní spis, který má býti odpovědí na spojenecké reparační požadavky. V tomto spise se dovozuje, že Německo by muselo získat ztracené kolonie a východní území, která jsou dnes v držení polském, aby mohlo platit ročně 1650 milionů marek. 23. dubna přinesl polský tisk projev polského zahraničního ministra Zaleského, který prohlásil že není dnes takové vlády, která by vážně chtěla jednat o revisi versaillské smlouvy, jak by vzhledem k německym požadavkům bylo třeba. Každý, kdo je politicky uvědomělý, ví, jaké konsekvence by to mělo, praví ministr. Kdo myslí tímto způsobem, (jakým je psán pamětní spis p. r.), ten se vrací k předválečnému myšlení, jímž byla vyvolána nejstrašnější bouře v dějinách — světová válka. Proto se také vystoupení německého reparačního delegáta potkalo s tak jednotným odporem celého světa.

V noci ze 27. na 28. dubna došlo se strany německých nacionalistů v Opolí v pruském Horním Slezku k vážným protipolským výtržnostem. Stalo se tak u příležitosti polského operního představení v tamním divadle, v němž vystoupil soubor katovické opery se svým šéfem Zunou. Řada herců byla ztýrána a poraněna, mimo jiné byl ztlučen i šéf opery Zuna, který pochází, jak známo, z Československa. Pohostinské hry byly ovšem odvolány a případ se stane předmětem diplomatického jednání mezi Polskem a Německem.

Polské ministerstvo financí povolilo soukromym bankám zvýšiti diskontní sazbu s 12 na 13%

*

Konference zahraničních ministrů Malé dohody se bude konat v Bělehradě dne 20., 21. a 22. května. Budou projednány politické otázky, které se Malé dohody nebo některého jejího člena dotýkají, ale zvláštní pozornost bude věnována i otázkám hospodářským.

*

Čsl. poslanecká sněmovna zasedala po velkonocích dne 25. a 26. dubna a 2. a 3. května, načež se rozešla na letnicové prázdniny, které potrvají patrně do 24. května. Projednány mají býti především některé školské zákony, otázka bytová a řada různých jiných předloh. Koalované strany v senátě předložily v prvé schůzi senátní dne 23. dubna iniciativní návrh na novelisaci zákona o úpravě platebních poměrů státních zaměstnanců.

Dne 14. dubna se konal v Praze sjezd strany národně-demokratické, na němž se předseda strany dr. Kramář zmínil také o svém poměru k presidentu Masarykovi a k dru Benešovi. Prohlásil, že po převratu byl pro to, aby presidentem republiky se stal prof. Masaryk, poněvadž sám jako mladší chtěl zůstat v aktivní práci parlamentní. Měl prý tehdy naději, že již nikdy s prof. Masarykem nebudou proti sobě, ale stalo se jinak. Okolo presidenta se vytvořila jiná politická orientace a jeho nejbližší okolí začalo míti jiné cíle politické i osobní. Prohloubily se rozdíly programové, jako poměr k sovětskému Rusku a jeho uznání de jure, všeobecný názor na otázky slovanské a j. Dru Benešovi vytýkal opětně a především jeho usilování o uznání sovětského Ruska, potírání národní demokracie a metody, jakých používá. Nebojím se bojů, pravil, ale chceme jedno: pravdu a čistotu. Zde leží veliká propast mezi námi a světem Benešovým. Rádi mu přiznáme, že v diplomatickém světě si dobyl uznání a úspěchů pro republiku, ale to, co uvedl do vnitřních bojů politických, vykopává bezednou propast mezi námi a ním. Je zde otázka morálky a té se nikdy nevzdám. — Tento projev vývolal značnou pozornost. Dr. Beneš prohlásil, že by nemohl zůstat ve vládě vedle zástupce národní demokracie, nebude-li tento

útok odvolán, většina politických stran a jiných činitelů se postavila na stanovisko dra Beneše a již se zdálo, že z tohoto incidentu se vyvine vládní krise. Toto nebezpečí bylo však odvráceno a spor bude vyřešen tímto způsobem: Dr Kramář shrne svoje obvinění v memorandu, které bude zodpověděno drem Benešem. Dr Kramář a dr Beneš budou si jmenovati každý svého důvěrníka a do rozhodnutí o celém sporu zasáhne ministerský předseda Udržal a sám president republiky. Pokud se projev dra Kramáře vztahoval na presidenta republiky, prohlásil čsl. tisk jednomyslně, že prof. Masaryk by se byl stal presidentem republiky i v tom případě, kdyby byl býval mladší než dr Kramař, a to z toho důvodu, poněvadž si toho celý čsl. národ přál.

7. a 8. května se konal v Praze kongres strany republikánské.

Z ostatních československých otázek politických soustřeďuje na sebe stálou pozornost krise ve straně komunistické. 22 oposičních poslanců a senátorů komunistických ustavilo se již v samostatné kluby a vydalo prohlášení, že dnešnímu vedení se nikdy nepodrobí. To bude pro osudy komunistické strany jistě rozhodující

Vyšetřování Tukovy aféry bylo již skončeno a pracuje se na soupisu obžaloby, která bude značně obsáhlá. Korunní svědek dr Flachbarth uprchl do Maďarska.

Hlinka prohlásil dne 23. dubna ze Vídni, že jeho strana by se zřekla autonomie, kdyby to mělo znamenat rozklad ČSR. Hlinka jest však přesvědčen, že autonomie Slovenska přispěje k upevnění a posílení ČSR.

Zahraniční obchod čsl. končí v prvém čtvrtletí schodkem 471, zaviněným hlavně krutou zimou a dopravními poruchami.

Čsl. sklizeň ovoce měla r. 1928 hodnotu 823 mil. Kč proti 555 mil. Kč r. 1928.

Kulturní styky polsko-československé

Výprava čs. právníků-studentů přijela do Varšavy dne 25. dubna večer a byla na nádraží uvítána úřednictvem vyslanectví, členy výboru zdejšího kola právníků, zástupci všech varšavských organisací akademických, členstvem zdejší Čs. Besedy s jejím předsedou prof. Vydrou v čele, zástupci zdejšího Towarzystwa polsko-československého s předsedou senátorem inž. Rogowiczem v čele a velkým zástupem akademické mládeže varšavské. Jménem pořadatelů srdečnou řečí uvítal hosty v nádražním salonku bývalý předseda polskéhoho kola právníků, asistent varšavské university Dr. Borowski, jemuž odpověděl vůdce výpravy Benda. Výprava byla ubytována z čáti v Domu kolejarzy a z části v Hotelu polském. 26. dubna byla vyprava pořadateli přijata v místnostech spolku varšavského universitního studentstva „Bratnia Pomoç", načež učinila návtěvu rektorovi varšavské university prof. Gustavu Przychockému, prorektorovi biskupu Ant. Szlagowskému a děkanovi právnické fakulty prof. T. Brzeskému. Na to se v universitní aule konala slavnostní akademie, která měla velmi zdařilý průběh. Slavnost zahájil děkan Brzeski a po něm o jednotlivých etapách právnických styků polsko-československých česky promluvil proděkan Jarra. Předseda polského kola právníků Biernacki oznámil, že polský a československý právnický dorost uzavřel vzájemnou úmluvu o výměně vědeckých prací i zpráv o činnosti a dekoroval několik členů výpravy památkovými oznaky. Jménem výpravy promluvil její vůdce Benda. O starém právu polském a o jeho obdobách se starým právem českým podal zajímavý výklad prof. Rafacz, který také nastínil obsah své přednášky česky a skončil přaním, aby se vědecké styky polsko-československé rozvíjely v budoucnost co nejlépe. Akademie zúčastnil se vyslanec Dr Girsa s úřednictvem, rektor university prof. Przychocki, předsedové soudů Butkiewicz a Kamiński, děkan advokátní rady Sokolowski, zástupce města Varšavy a četné universitní studentstvo. Večer navštívila výprava představení „Straszny dwór" v Teatrze Wielkim. 27. a 28. dubna vykonala výprava návštěvu u presidenta města inž. Słomińského, načež si prohlédla varšavský zámek, soudy, sejm a senát, polytechniku, parky Wilanów, Staré město atd. 27. dubna večer konal se na počest výpravy v důstojnickém kasině banket, na němž promluvil děkan Brzeski, předseda polského kola právníků Biernacki, vudce výpravy Benda, Dr W. Bajer, zástupce slovenských účastníků výpravy Dr. Knapek, jménem Akad. kola přátel Polsa v Praze Dr Michl a p. M. Kahl. Projevy zakončil Dr Brzeski provoláním: Kochajmy się! — Banketu se súčastnil vyslanec Dr Girsa s 2 leg. úředníky. Po banketu byla v přilehlém sále uspořádána velmi zdařilá taneční zábava. V neděli dne 28. dubna za přítomnosti vyslance Dra Girsy a 2 úředníků položila výprava věnec na hrob Neznaného polského vojína. Téhož dne večer navštívila představení „Stefana Batorego" v Teatrze Narodowym. V pondělí dne 29.

dubna byla deputace výpravy přijata maršálkem sejmu Sew. Czetwertyńskim a v 5 hod. odpol. uspořádali v přijímacích salonech vyslanectví vyslanec Dr Girsa s chotí na počest výpravy čaj k němuž byli vedle všech účastníků výpravy pozváni i četní zástupcové akademických kruhů studentských i profesorských- Večer téhož dne odjela výprava z Varšavy do Gdańska a Gdyně, jsouc předmětem vřelých ovací četně shromážděného studentstva, jež se na nádraží dostavilo. Výprava se těšila na varšavské půdě značné pozornosti a zůstavila po sobě velmi krásný dojem. Možno říci, že vzájemné styky naší akademické mládeže s polskou byly jí upevněny a posíleny.

Největší čsl. zpěváeký spolek Hlahol v Praze přihlásil svoji účast na všeslovanském sjezdu pěveckém v Poznani, který bude pořádán ve dnech 19.—20. máje 1929, načež hodlá uspořádati umělecké turné po republice polské a to koncert 23. máje ve Varšavě, 24. v Katovicích a 26. v Krakově. Hlahol založen byl r. 1861, jest na prvém místě všech československých zpěváckých spolků, jak pokud se doby trvání, tak i velikosti týče (čítá kolem 300 pěvců), jakož i pro své umělecké poslání, které zahrnuje všechny obory mužských, ženských a smíšených sborů. V době 67 let svého trvání provedl Hlahol, který umělecky spravován byl nejlepšími českými sbormistry (Smetana, tvůrce české modern hudby, byl též jeho dirigentem), skoro všechna důležitá díla domácí i cizí sborové tvorby. Z poslední doby dlužno hlavně uvésti provedení světových klasických skladeb po d taktovkou Dra Hartmanna, B. Molinariho, P. Mascagni, Reffice, Steinsberga, Ostrčila, Weingartnera (za spoluúčinkování Vídeňských Filharmoniků), Talicha a Stupky. Pokud se zpěvu a capella týče, může se Hlahol vykázati krásnými výsledky, na př. I. cenou mezinárodních pěveckých závodů v Amsterodamu r. 1923. Roku 1921 podnikl Hlahol umělecký zájezd do království SHS s velikým morálním úspěchem. Roku 1927 súčastnil se Hlahol mezinárodní hudební výstavy ve Frankfurtě nad Moh., kde uspořádal s velikým zdarem koncert. — Program zdejšího koncertu vykazuje díla význačných českých komponistů (Křížkovský, Smetana, Dvořák, Foerster, Novák, Suk, Fibich, Křička, Dr Axman, Aim, Spilka), ve kterých pojí se čistě musikální projev se zvláštním slovanským hudebním charakterem, takže skladby, provedené bezvadně Hlaholem, zaručují pravý hudební požitek.

Varšavský literární a umělecký časopis „*Świat*", který již před několika roky vydal zvláštní číslo, věnované kulturním poměrům čsl., a stále horlivě si všímá kulturního života čsl., uspořádal *právě obsáhlé číslo, týkající se rozvoje styků mezi Polskem a Československem.* Sešit obsahuje vedle úvodního slova od V. Giełżyńského řadu článků od významých zástupců čsl. veřejného života, tak od min Beneše, min. Nováka min. Spiny, starosty města Prahy K Baxy a j.; přináší dále příspěvky o Baťovi, o pražských vodovodech, elektrárně, plynárně atd. a některé zprávy kulturní. Číslo je bohatě ilustrováno a pysobí velmi měkným dojmem. Není pochyby, že nemine se svým cílem a přispěje značně k poznání čsl. poměrů mezi polským čtenářstvem.

V dubnovém čísle „Slovanského Přehledu" *dr. K. Krejči* popisuje *výsledky tři návštěv polských spisovatelů v Praze:* W. Mickiewicze, S. Koźmiana a A. Nowaczyńského na jejich názor o českém národě a jeho poměrech.

Sokolského sletu, který bude uspořádán v Poznani ve dnech 28. června až 1. července, zúčastní se *také čsl. Sokol.* Předseda Čsl. obce sokolské a současně slovanského sokolského svazu dr Scheiner zaslal polskému pořadatelstvu list, v němž praví, že účast na poznaňském sletě jest v Československu vítána s velikými sympatiemi a že doufá, že to bude i pěkná manifestace slovanského sokolského svazu.

Zájem o poznaňskon výstavu jest v Československu mimořádný. Podle vydaných vis je koncem dubna *již 28.000 Čechoslováků, kteří hodlají výstavu navštivit.* Není však pochyby o tom, že postupem doby toto číslo ještě vzroste.

První *oficiální sjezd Slovanského pěveckého svazu* bude se konat v Poznani u příležitosti tamní výstavy ve dnech 18. až 21. května t. r. Předsednictvo zve všecky slovanské pěvce k účasti do Poznaně.

18. května přijede do Varšavy výprava čsl. mediků-studentů, která zůstane ve Varšavě dva dny, načež odjede do Poznaně na všeslovanský sjezd mediků.

Zdravotní hlídka.

Dr. Boh. Pichrt:

ALKOHOL A ZDRAVÍ.

Stará pravda: Alkohol brzdí a stěžuje všude kulturní práci, snižuje mravnost, podporuje lenivost a chlípnost. Zhoubný vliv má na lidský organismus , zdraví a věk. Všeobecně se před-

pokládá, že alkohol, užitý v malé dávce, má příznivý vliv, že dělá člověka čerstvějším, živějším, povzbuzuje k duševní a tělesné práci. Ano, ale jen zdánlivě. Celkovou výkonnost člověka i nejpatrnější dávka alkoholu snižuje. Byly konány pokusy u vojska. Když ráno před pochodem na cvičení dostali vojíni jednoho oddílu po kalíšku kořalky a jiní hrnek černé kávy, zjistilo se, že vojáci po alkoholu byli dříve fysicky vyčerpáni. Jest vědecky dokázáno, že alkohol již v malých dávkách otravuje lidský organismus.

Malé a časté dávky kořalky u dětí mívají osudný význam: tlumí a ubíjejí mozkovou činnost, duševní schopnosti, tělo zakrňuje. Tuto skutečnost dokazuje život. Kolik zničených existencí, vrahů, zlodějů vyrostlo z popíjení alkoholu! Jsou ještě dnes rodiny, kde se křtiny, svatby, posvícení a jiné zábavy neobejdou bez čistého spiritusu!

Zhoubné následky u člověka dostavují se po užívání alkoholu v častých a větších dávkách. Opilec! Nejčastější příčinou předčasné smrti bývá u něho ochrnutí srdce. Alkohol otravuje srdce, oslabuje jeho činnost. Často piják umírá na zápal plic. Stává se, že mnohdy při obtížích vdechne kyselý obsah žaludku do plic. Sta případů z denního života dokazují, že „opice" a smrt si podávají ruce. Notorický piják, chronický alkoholik, třesení údů, delirium tremens a jiná „epiteta" se dostávají při stálém pití alkoholu. Otrava postupuje dále v organismus, až není pomoci, člověk je ztracen.

Uvedu nejhlavnější choroby. Kořalka spaluje hrdlo, působí bolesti v krku, katar hrtanu. Žaludek nepravidelně tráví, vyměšuje mnoho žaludeční šťávy, konečně vzniká vřed, nemoc velice nebezpečná, která končívá předčasnou smrtí. Stává se, že stálým drážděním žaludku alkoholem vyvine se žaludeční rak, nemoc strašná, která vypočte člověku hodiny života. Veškeré vymoženosti lékařské vědy jsou tu bez účinku.

Alkohol se dále velmi rychle a dobře vstřebává do krve a tím zaviňuje celou řadu důležitých poruch organismu. Otravuje játra, vzniká chronický zánět, nebezpečný a spojený s dlouhým trápením. Podobně děje se s ledvinami; i zde jedovatý vliv spiritusu způsobuje chronický zánět mučivý, bolestný a nebezpečný. Ničí srdce, zaněcuje jeho svaly. Proto tak často vyskytuje se srdeční mrtvice.

Alkoholový jed působí mocně na tkanivo mozkové. Nejlépe to dokazuje „opice". Člověk je schopen všeho, neovládá sebe, jen jeho jazyk blábolí „páté přes deváté", až konečně ztrácí rozum a jeho útulkem před smrtí stává se blázinec. Každý alkoholik je člověkem hrubým, neotesaným, sprostým, nemravným, týrá své okolí, vše mu jest lhostejné — hloupne a blbne dál a dále, — zničená duše! Inteligenci spálil alkohol. Snížil rozum i duši člověka na úroveň a často pod úroveň zvířete. Člověk blázní. Nezhojitelná choroba duševní, která se vyskytuje výhradně jen u alkoholiků.

Dodáme-li k tomu ještě, že většina pohlavních nemocí, které mají nedozírné a strašné následky se dostává ve stavu opilém, dodáme-li, že děti zplozené v opilosti nosí ve své krvi nejstrašnější chorobu lidstva — padoucnici, že někdy akové děti rodí se blbé, tu vidíme, že alkohol, kořalka, spiritus či vodka jsou nebezpečnými nepřáteličlověka, jeho zdraví a života! To je matematicky dokázáno.

Domácí obzor

Z ČESKOSLOVENSKÉ BESEDY VARŠAVSKÉ. V neděli dne 28. dubna, uspořádala Beseda pro své členy a hosty vycházku *do zoologického musea varšavského*. Početná tato vycházka setkala se s úplným zdarem. — *Firma Schicht* z Česko slovenska věnovala pro vlastivědné kursy čsl. ve Varšavé *několik pěkných obrazů z české historie*. — *Valná hromada* Besedy z technicých důvodů odložena byla až do počátku měsíce června.

Z ROVNA. Dne 7. dubna t. r. konala se řádná valná hromada kola Č. M. Š. v Rovně Dle zprávy účetní a revisní komise činí ke dni 24. III. 1929 pokladní hotovost 1935 zl. 22 gr. Uhrnný majetek kola činí 8785 zl. 59 gr. Na amortisaci inventáře odpočítáno 359 zl. 25. gr. Jmění kola za minulý rok vykazuje proti účetní zprávě z roku 1927 nepatrný schodek 45 zl. Česká škola v Rovně dovršila letos 3. rok svého trvání. Při této příležitosti jest nutno zmíniti se o morálních a hlavně hmotných obětech členů kola v Rovně pro tuto školu. Za udržování školy během minulého účetního roku zaplaceno Správou kola 3931 zl., za udržování knihovny, čítárny a j. 1440 zl. Uvážíme-li, že jedině loni obdržela škola prostřednictvím ústředny Č. M. Š. státní podporu 500 zl. a že téměř 40% žáků navštěvuje školu bezplatně, jest viděti velkou obětavost a dobrou vůli členů kola v Rovně. Snaha, udržeti si školu za každou cenu byla v Rovně od založení a zůstane zajisté i nadále. Jest nesnadno nutiti našeho člověka k placení za vyučování, když ve městě je dostatek polských státních škol, na kterých se neplatí a přece dob-

rá vůle rovenských občanů je tak veliká, že když na valné hromadě p. učitel dal k projednání otázku o významu české školy v Rovně, byla s potleskem přijiata p. Fr. Švihovským navržená následující resoluce: „Valná hromada kola Č. M. Š. v Rovně uznávajíc velikou důležitost české školy v Rovně, usnesla se všemi silami školu udržovati a žádným způsobem nedopustiti, aby zanikla po třech letech veliké práce a citelných obětí." Skutečnost, jež mluví sama! Členové kola v Rovně dobře pochopili, že nebezpečí hrozí nejvíce českým koloniím ve městech, kde český živel je v nepatrné menšině a jedině tímto porozuměním se může odůvodniti, že česká škola v Rovně hledí bez obav do budoucna. Ke konci valné hromady provedeny byly volby výboru na rok 1929. Hlasovalo se tajně. Za předsedu zvolen p. ign. Perman B. Do výboru zvoleni p. p. Zich V., V. Jeřábková, M. Sakovič, V. Husák, V. Solar, V. Perman, Petržílek a Korničuk. Do revisní komise zvoleni p. p. ing. Kovanda, J. Kobylański a Jar. Vyletěl.

Z MLODAVY. Zjev opravdu zajímavý! Malý počet probudilých pracovníků, ale uvědomění široké a výsledek značný. Zkrátka, můžeme směle říci, že obec Mlodava I. uchází se o vítězství na poli osvětovém na Volyni. Pohleďme na její záslužnou práci: Divadelní ochotníci sehráli koncem února kus „Karel Havlíček-Borovský" s chvályhodným porozuměním a vlasteneckým zápalem. Každý z herců pochopil dokonale svoji úlohu, ba i děti jako Vl. Tengler a Helenka Karabcova zasluhují plnou chválu, když vpravily se do úloh osiřelých dětí Havlíčkových tak svědomitě a opravdově, že mnohá z přítomných matek zaslzela pohnutím. Z čistého výtěžku připadlo místní matiční škole 30 zl. a 29.50 zl. zůstalo v pokladně jako hotovost pro další činnost divadelních ochotníků. Dne 3. března sehráno bylo divadelní dětské představení „Tři zlaté vlasy děda Vševěda". Měli jste vidět tu drobotinu dětskou v barevných šatečkách, s jakou láskou a chutí se připravovala k představení, měli jste viděti malou Andulku, to dítě jasnovlasé s moudrýma očima, jaký horoucí zápal svítil v jejích očích, když deklamovala vážně a zřetelně naučená slova. Opravdu velice záslužnou práci vytkl si učitel matiční školy p. Šimůnek. S nevšední obětavostí, s úsměvem na rtech a s povzbuzujícím slovem dosáhl toho, že pohádka „Tři zlaté vlasy děda Vševěda" vypravena byla k úplné spokojenosti malého i velikého obecenstva. Nebylo by spravedlivé, kdybychom na tomto místě nepochválili veřejně záslužné práce předsedy místního kola Matice p. J. Tenglera, který ochotně i nezištně všude pomáhá radou i pomocí, aby osvětová práce neuvázla; je patrno, že leží mu na srdci především vzdělání našeho lidu, k němuž možno dojíti jedině výchovou. Soukromá škola Matice Školské v Mlodavě I. dostala z ministerstva osvěty ve Varšavě podporu 700 zl. k účelům učebním. Pokládáme to za mravní odměnu p. učitele a celého školního místního výboru. Jen na podkladě opravdové práce školní a dobrých výsledků vyučovacích mohla si dovoliti ústřední správa Matice Školské v Lucku podati odůvodněnou žádost ministerstvu. Také pan školní inspektor powiatu dubenského přesvědčiv se o prospěchu dítek, neváhal žádost podporovati. Chválíme veřejně obětavost mlodavských občanů, kteří nezapomínají nikdy na své nejvznešenější cíle. Žádáme při této příležitosti kola Matice Školské, aby nám posílala zprávy o svých činnostech osvětových, tužbách, případných návrzích a budoucích cílech programových, abychom tak v „Buditeli" byly s nimi ve stálém spojení k všeobecnému zdaru naší osvětové a kulturní práce. Nazdar!

Různé zprávy

ČESKE VEŘEJNOSTI V POLSKU. Upozorňujeme čtenáře, že kancelář Matice Školské v Lucku vede knihkupeckou agendu. Obstarává předplatné veškerých denních listů a ilustrovaných časopisů v Československu vycházejících, objednává knihy kdekoliv vydané, umělecké reprodukce obrazů a j. za původní ceny, pouze s připočtením nepatrných výloh poštovních. Obraťte se s důvěrou přímo na nás. Pošt. spořitelna (P. K. O.) č. 80.890. Telefon č. 228. Čtenářům „Buditele" připomínáme, aby nezapomínali na svou vlasteneckou povinnost. Chcete, aby „Buditel" byl orgánem všech Čechoslováků v Polsce? Vykonejte proto svoji povinnost a zašlete *v čas předplatné* přiloženým složním listkem poštovní spořitelny.

DVOŘÁKOVY OSLAVY. 1. května je tomu 25 let, co zemřel slavný čsl. hudební skladatel Antonín Dvořák. Na pamět tohoto výročí jsou v Praze, Brně, Bratislavě a Užhorodě nejpřednějšími hudebními, divadelními, pěveckými a uměleckými korporacemi pořádány veliké oslavy pod protektorátem presidenta T. G. Masaryka. Slavnosti byly zahájeny již v březnu a potrvají do června.

PODTATRANSKÁ VÝSTAVA VE SPIŠSKE NOVE VSI bude uspořádána v době od 5. do 14. července t. r. Výstavou bude podán živnostensko-průmyslový, hospodářský a kulturní obraz podtatranské části Slovenska. Čsl. ministerstvo železnic povolilo návštěvníkům výstavy 33% železniční slevy, na tatranských elektrických vicinálních dráhách je sleva 66%.

VÝSTAVA ČSL. ZAHRANIČÍ bude uspořádána na jaře r. 1930 při Hospodářské výstavě v Praze.

MICKIEWICZŮV POMNÍK V PAŘÍŽI byl odhalen dne 28. dubna na náměstí Alma. Slavnost stala se mohutnou manifestací přátelství franko-polského. Mickiewicz ztrávil značnou část svého života ve Francii.

UPOZORNĚNÍ. V poslední době stalo se několik případů nesprávného postupu některých zástupců československých bankovních domů při splátkovém prodeji československých státních stavebních losů a jiných premiových dlužních úpisů zejména československým krajanům v cizině. Zmínění zástupci počínají si při uzavírání obchodů tím způsobem, že místo nominální ceny dotyčných cenných papírů účtují zdánlivě nízké splátky, kterých je tak značný počet, že v konečném součtu tvoří v některých případech více než dvojnásobek nominální ceny. — V případech, kde takové koupě byly již uzavřeny, doporučujese, aby ti, kdož chtějí si stěžovati, u platnili své požadavky cestou příslušného čsl. zemského finančního ředitelství. Příslušným v jednotlivých případech bude to ředitelství, v jehož obvodě nachází se peněžní ústav, od kterého cenný papír byl koupen.

Národní hospodářství

CENY OBILI V POLSKU I ZA HRANICEMI.

Průměrné týdenní ceny čtyř hlavních druhů obilí jevily se v době od 16. do 21. dubna t. r. podle dat bursy Zbożowo-Towarowej ve Varšavě při 100 kg ve zlotých takto:

	Pšenice:	Žito:	Ječmen:	Oves:
Varšava	50.06	34.69	36.50	36.25
Lvov	52.75	35.55	36.00	35.50
Krakov	51.50	35.06	38.00	36.20
Poznaň	46.50	32.57	34.50	32.06
Praha	49.37	44.32	46.08	45.94
Brno	47.91	43.56	42.50	44.35
Hamburk	45.02	40.91	36.79	35.36
Berlín	47 80	44.20	47.49	43.00
Víde̋ň	46.37	42.75	49.38	44.30
Liverpool	47.31	—	—	41.33
New York	42.80	38.53	—	35.60
Chicago	38 71	34.53	—	31.15
Buenos Aires	35.20	—	—	29.54

BESEDY „BUDITELE"

DO PAMÁTNÍKU.

Alois Knotek:

Proč poznal jsem Tě, zlaté dítě,
Ty nejkrašší všech krasavic,
když srdce brzy pohřeší Tě
a nenajde Tě v světě víc?...
Teď půjdu sám tou cestou dlouhou
bez záře Tvojích modrých hvězd
a zmírat budu marnou touhou
a vzpomínek řad v srdci nést:
na slova Tvá a úsměv sladký,
na pohledy, v nichž celý ráj,
na okamžik ten štěstí krátký,
jenž prchl mi jak luzná báj.
Teď půjdu sám a bez naděje, —
nic nezbývá mi z oněch chvil, —
jen vzpomínka, jež v srdci hřeje
a již jsem světu na vždy skryl ...

Koutek humoru

DOBRÝ LÉK. A. Mám veliké bolesti hlavy.

B. To nic není. Mně když bolí hlava, dá mně moje žena hubičku a jsem zdráv.

A. Zastanu vaši paní ještě doma?

ŠETRNOST. Paní: Proč je vyškrtáno tolik zápalek?

Služebná: Jedna zápalka mně někam zapadla, tak jsem ji hledala.

NA SPLÁTKY. Dnes již, paní, platíte poslední splátku za koupený dětský kočárek. Jak se daří holčičce, jest zdravá, roste? — Právě včera měla svatbu.

SMUTEK. — Proč jsi tak smutný?

— Zemřela mně nevěsta!

— To jest vskutku veliká ztráta.

— Nejméně 80.000 Kč.

KDO VÍCE? Operní pěvec: „V mém hrdle leží veliký majetek“.

Piják: „V mém též“.

PROTO! — Dědečku, proč nemáš již žádných vlasů?

— Pracoval jsem mnoho hlavou.

— Nyní vím proč naše služka nemá žádné vousy.

Zdrobnělka.

„Velký“ to jest známý pták,
na jaře k nám chvátá.
„Malý“ zas jest jméno pak,
českého literáta.

Záměnka.

1) S „m“ slyšíme při bouři
často v letní době,
s „n“ jest řeka na Slovensku,
povím zas já Tobě.

2) S „r“ starodávná zbraň,
s „p“ čteme-li, hledíme naň.

HÁDANKÁŘSKÝ KOUTEK.

Doplňovačka s tajenkou.

❋	o	o	a	Metrická váha.
❋	o	o	a	Pružná hmota.
❋	o	o	a	Pokrm Židů na poušti.
❋	o	o	a	Ženské jméno.
❋	o	o	a	Noční pták.
❋	o	o	a	Ženské jméno (lidově).
❋	o	o	a	Část těla.
❋	o	o	a	Československá cigareta.
❋	o	o	a	Domácí zvíře.

K. Š.

Rebusy.

po, po, po, po, po, po, po, po, po, po,

S. T. i
Labe

Předplatné v Lucku
přijímá: Česká Matice Školská, Jagiellońska 16, šekový účet P. K. O. 80890.
Ve Varšavě:
Drukarnia „Rola“ Jana Buriana, Mazowiecka 11, šekový účet P. K. O. 1704.
Ceny předplatného:
na půl roku zl. 5.20, na čtvrt roku zl. 2.80. Do ciziny: na půl roku zl. 7.—, na čtvrt roku zl. 3.75. Cena jednotlivého čísla je 50 gr.
Ceny oznámení:
Celá strana zl. 120.—, půl strany zl. 70.—, čtvrt strany zl. 40.—, osmina strany zl. 25.— dvanáctina strany zl. 20.—, šestnáctina strany zl. 15.—. Při častějším inserování slevy.

Zodpovědný redaktor: **Josef Welk,** Łuck, Jagiellońska 16.
Vydavatel: Drukarnia „Rola“, Jana Buriana, Warszawa, Mazowiecka 11.

Drukarnia „Rola" J. Buriana, Warszawa, Mazowiecka 11